Andreu Camps y Sala

El guarda via

Diálec dramátic en un acte

Imprempta de Baxarias - Alt de Sant Pere, 17, interior

Barcelona 1912

EL GUARDA VIA

Andréu Camps y Sala

El guarda via

Diálec dramátic en un acte

Lema: Per deber

Premiat en el concurs de Contes y Diálecs,
organizat per la Revista DE TOTS COLORS

BARTOMEU BAXARIAS
Impresor : : Alt de Sant
Pere, 17 - BARCELONA
1912

A En Joan Drets, l' excelent amic que s' ha encarregat de representar per primera volta aquesta obra, aportant com sempre, a n'aquest trevall tot el gran esfórs de la seva voluntat y tot el gran saber, de la seva ánima d' artista.

L' Autor

Personatges

Antón, guarda via	52 anys
Cecilia, sa filla	20 »

Lloc de l'acció.

Una barraca sita en la via del tren de França, entre dues estacións d'últim ordre.

Epoca actual.

ACTE UNIC

Interior d'una barraca gran de fusta, junt a la vía del tren. Porta a la dreta, al fons una finestra alta, a l'esquerra porteta tapada amb una cortina vermella. Taula vella al mitg de l'escena y en primer terme, al costat de la tàula un banc de fusta llarc. Una cadira sota la finestra, ont hi haurà el corn y la banderola verda y vermella de reglament. Una gorra d' empleat penjada en un clau prop la porta y damunt de la taula un fanal apagat. L'escena ben fosca; són les vuit del vespre d'una nit d'Agost.

NOTA: La vía representa que passa per darrera la barraca, però no's veu degut a la fosca

Dreta y esquerra, les del actor.

ESCENA UNICA

CECILIA *y* ANTÓN

Cecilia entra poc a poc treientse 'l mocador gran que penjarà en un clau, al costat de la gorra. Després se dirigeix al banc ont hi hà l'Antón assegut, el cap apoyat entre les mans y'ls colzes en sos genolls. Pausa llarga.

CECILIA

Pare... pare, ja soc ací, mireu-me.

ANTÓN

(*Alça el cap y la mira trist y content a l'ensemps.*)
Ah! est ací? ja era hora
(*Irònic. Alsant més la vèu.*)
Fins m'extranya
qu'hagis pogut tornar!
(*Sarcàstic.*)
Vetllas per casa!
Quan penses fé'l sopar?

CECILIA, *excusantse*

Pare!

ANTÓN, *renyantla*

Cecilia!
d'ensà d'un quart de quatre qu'ets a fora
y son les vuit aprop. Ont ets anada?

CECILIA.

Al poble... a l'estació. Amb eix tren marxen
els senyors de la torre a Barcelona.
Qu'estava so pensat, a despedir-los
obligada. després de lo que'm dàren...

Vestits y roba blanca... y altres coses
que bé com jo sabeu.

(*Volent dir diners.*)

ANTÓN

Ah! malhaurada!
y ahir y abants d'ahir?

(*Ella baixa 'l cap y's mitg gira d'esquena.*)

y l'altre y l'altre?
també marxaven els senyors del poble?

(*Pausa curta.*)

Ont es qu'estaves hores y més hores
a vila? a l'estació? Si en lloc se't veya!
Prompte Cecilia, diguem ont anaves!

(*Pausa. Al veurer qu'ella no contesta prosegueix més dolçament.*)

Si tu sabesis lo que jo patía
bo y demanant a tots els que passaven
ont es la noya? no heu pas vist ma filla?
y sols havía per crudel resposta
una rialleta, com de mitxa mofa
y una negació.

CECILIA, *desdenyosa*

Just! capfiqueu-vos.

ANTÓN

Vols que no'n faci cas?

(*Ella fa que no amb el cap com volent dir, «es clar que no», però ell l'agafa per un bras.*)

Mira, ma filla
es tot quan tinc al mon... Si la perdía,
la vida per mi fora una tortura
y vaig camí d'això.

(*Ella's despren d'ell dient que no amb el cap, y voltant la táula acaba per seure al banc.*)

Si, si, de perdret!

Ont eres aquets dies? digues, parla!

(Pausa llarga. L'Antón apoc a apoc dona la volta a la tàula y posant-li les mans a l'espatlla, li parla carinyosament.)

Escoltam filla meva, que tu ets bona

CECILIA

(Com aquell que's disposa a pendre paciencia.)

Digèu!

ANTÓN

No te'n recordes de ta mare?
molt jove la pobreta va morir-s'ens
essent tu petiteta, molt petita.
Recordes sos petons y ses caricies
quan sentada allí fora prop la vía
breçante dolçament llegir te feya
perqué a costura no't renyés la mestra?

(Com recordant li.)

P... a... pa y un petó, vritat? p... e... pe
y una abrassada, un altre y un altre oy?
Aprés t'asseya aquí y les sopetes
t'anava dant cantan-te cançons gayes
«Un pobre pagés»... y una cullerada...
«tenía una filla»... y cantant y jogant
així te peixava la pobre esposa.

(Pausa. Cecilia fa un sospir de cansanci y va per parlar més son pare repren la conversa mitg plorós.)

M'apar veure sa imatge; era un àngel
doncs sols un àngel fa 'l que per mi feya.

(Amb passió.)

M'aimava essent tan pobre y miserable
per mi, tan sols per mi, y va somriurer-'m
fins en sa hora darrera... no envejava
riqueses ni vestits, qu'era prou bella
amb son vell trajo de percala fosca.
Sols reya y sols volía l'alegría

Alegría! em cridava, si es que'm veya
tristoy y pensatiu, y eren ses joyes,
ses més preciades, ses úniques joyes
la filla y 'l marit... Pobre Roseta!

(*Pausa.*)

Y ara ja ho veus, la pau y l'alegría
per sempre mès fugiren d'esta casa
d'ensà que assota terra la colgaren.
A tu més que á ningú t'idolatrava
y ans de morir, aquesta ma extrenyent-me
amb les seves més fredes que lo marbre,
—la noya, mormolà,—la nostra filla;
y'ls ulls girats en blanc, metres afinava
—Antón, encare'm deya,—la Cecilia,
no l'abandonis may, vetlla-la sempre.

(*Pausa.*)

Quan son esguart clogui, sobre sa testa
jurar-li vaig complir els seus desitjos.
Quinze anys fa ja d'això, quinze anys de penes
y ho he sacrificat tot per ma filla!

(*Commogut.*)

Per tu so trevallat mateix que un negre,
a més de fer ma tasca aquí en la vía,
jornals si n'he guanyats trescant pel poble!
De tot he fet y tot ho he fet amb joya
per du un bocí de pa a la nostre taula,
y quan hi ha estat, Deu es per testimoni!
amb tu me l'he partit y may Cecilia
t'ha faltat l'aliment, que primé el pare
s'hauría anat morint de fam y pena
ans que deixar sofrir la filla seva...

(*Animat y apassionat.*)

Si he dut una joguina... per la noya
si un trajo, un mocador... per la Cecilia,
per tu han estat diners, cançons, rialles,
y tan ditxós me creya, qu'ovirava
quan dret era en el pas, bo y voleyant-me

la bandera en la mà, verda y vermella
un'ombra benfectora que lliscava
seguint del tren lleuger el negrós rastre
dient-me a cau d'orella, ubriacantme
—la noya, la Cecilia, nostra filla,—
—no l'abandonis may, vetlla-la sempre.—
(Les últimes paraules les diu exclatant en plor y's deixa caurer sobre'l banc. La Cecilia gairebé no l'ha escoltat com pensant sempre amb una cosa que la tingui obcecada. Ell se aixeca reptant-la.)
Doncs lo que he fet per tu, tota una vida
de dalit y torment, aixís m'ho pagues
abandonant sovint nostra barraca
deixantme sol, solet amb la tristesa
Que hi cerques en la senda perillosa
que condueix de dret a la desgracia?

CECILIA

(alsant-se fadigada.)
Oh prou, ja prou, no'm prediqueu més pare
que no vos faig pas rès y amb vostres resos
me feu passar neguit.

ANTÓN

Ah si? Pots creurer
que si t'esdevingués una desgracia
amb tu no sofriría Si pateixo
no més que de pensar-ho y m'esgarrifo!

CECILIA, *cremada*

Prò que'm té de passar? Si mal no penso
si no faig rès, y a més, se'l que es la vida!

ANTÓN

Ah! el pobre angel de Deu, sabs que's la vida!
T'hauràs potser cregut noya ignoscenta
qu'el mon se conclou tot en jogà y riure
en posar-se vestits de riques sedes
y enjoyar-se amb joyells de pedres fines?

Un brot rublert d'espines, una rosa
una tant solsl floreix; cada alegría
poncella en un bracam de cent tristeses

CECILIA

Penes ne té qui'n vol, no qui fuig d'elles

ANTÓN

Que hi fà; si fins Jesús en el sepulcre
que la porta del cel debía obrir-li
per entrar-hi passà un calvari monstre.
Sabs que's el mon m'has dit nena infelissa!
El mon es un camí voltat de timbes
si un pas dones en fals, caus al abisme
y d'entrebancs n'hi han n'ho vulles sebre!

CECILIA

Bé, es cert, però amb tot això que voleu dir-
(me?

ANTÓN

(Amb tó suplicant y amorós.)

Filla meva d'un pare humil, escolta
el consell amorós que ha de guiar-te
per la senda virtuosa de la vida.
Encar que rès me dius tot t'ho endavino
Allunya de ton cap eíxes cabories
que fa algún temps somnies, y altra volta
la vía que abans veyes torna a empendre
El pare t'ho suplica, creu Cecilia.

(Amb molta intenció)

que'l pobre es per un pobre, la pastora
per un pastor... y d'un guarda la filla...
a l'altar té d'anar del bras d'un rustec
y ré; rès més, després trevallà y fora.

(Acostant-se a sa filla que ha tornat a seure.)

Faràs ço que t'he dit ?

(Ella tot fent que si amb el cap s'alsa y s'en va

cap a la porta ont s'arrecona mirant a la vìa.)

Qué Deu ho vulga!

(L'Antón tot pesarós entra per la porteta enretirant la cortina y surt al cap d'un moment amb una capsa de mistos y comensa a preparar el fanal. Pausa llarga.)

CECILIA

(Titubeja una estona fins que prenent una resolució comença a parlar nirviosament.)

Pare... haig de parlar-vos

ANTÓN

(Apart y molt commogut.)

Com tremolo
cada volta que'm diuen els seus llabis
un mot.

CECILIA

(Acostant-si més.)

Oiu... haig de parlar-vos, pare.

ANTÓN

(Deixant d'arreglar el fanal.)

Qué es lo que vols? explicat.

CECILIA

Çò que os diré.
Fa dies devia haver-ho dit.

ANTÓN

Filla!

CECILIA

Més no gosava per... per que temía
donar-vos un disgust,

(Resoluta.)

Però are tranquila

després que ho he pensat cent y cent voltes
resolta estic.

ANTÓN

(*Apart y molt neguitós.*)

Cor meu com esbategues

CECILIA, *amb resoluciò*

Me'n vull anà a servir a Barcelona.

ANTÓN

(*Sorprés y espantat.*)

Qué dius?

CECILIA

Lo que sentiu, que marxar penso
ben tost cap á Ciutat, es cosa feta.

ANTÓN

Y jo?

CECILIA

(*Extranyada.*)

Vos?

AÑTÓN

Si, que só 'l teu pare

CECILIA

(*No entenentlo del tot.*)

Y bé?...

ANTÓN

No tinc drets sobre tú? a Barcelona
anar, no't pensis pas, t'ho prohibeixo.

CECILIA

Per qué?

ANTÓN

Perque no ho vull!

CECILIA

Pare!

ANTÓN

(Renyant-la.)
Cecilia!

CECILIA

(Un xic carinyosa.)
Veniu, seyèu aci ah! molt bé
(Fent-lo seurer.)
y are
Oiume, aixís tranquil, sense exaltar-vos
Per mi no heu de patir, trovaré casa
y estaré molt mellor que aquí en el poble.

ANTÓN

Mellor que a casa nostra?

CECILIA

Ja ho crec pare!

ANTÓN

Aquesta barraqueta ont t'infantaren
gosaries deixar?

CECILIA

(Sense fer cas de lo qu'ell diu.)
Per altre banda
no vos heu d'apurar, cada mesada
rebreu de mi tots els diners que guanyi.

ANTÓN

Y tú?

CECILIA

Jo rai, jo ja sabré arreglarme,
Per mi no passeu ansia.

ANTÓN

Calla nicia!

Diners no te'n vull cap, que vull que sapias
que sols jo só qui deu portar-ne a casa.

CECILIA

Perqué'm feu trevallar doncs?

ANTÓN

Deu! que sento!
y axió't sab greu?

CECILIA

Greu no, mes per guanyarlos
preferesc sé a ciutat que no en el poble.
Ho tinc molt ben pensat, demà volía
marxà amb el primer tren...

ANTÓN

Prò escolta noya
a que vé aquesta pressa?

CECILIA

Cosa feta
no te destorb.

ANTÓN

Però.

(*Ella và per apartars'en més ell l'agafa y la fá seure sense violencia, parlantlhi dolçament.*

Vina vull qu'escoltis.
Que sabs tú, que hi faràs a Barcelona?
Si allí prou t'hi perdríes; ni han tantes
de noyes y moçetes com tu pobres
que sense hostatge estàn y com pateixen
pel pa dú y tot menjar y altres més tontes
o potser amb menys sort, les pobrissones
que's deixen enganyar per miserables
homenots sense fé y sense conciencia
y aprés sens honra, abandonades ploren
la llar, ont sa mareta les breçava.

CECILIA

Si cert, teniu rahó... tractant-se d'altres
més nó parlant de mi, perque jo pare
se be'l que'm faig y no seré tant boija
per caure ont cauen noyes inexpertes.
Ho tinc ben rumiat y estic segura
de que may més no rè te de mancar-me.

ANTÓN

Que dius, que has dit? que rès t'ha de mancar?

CECILIA

Sí.

ANTÓN

Perque veyam, ont aniràs, qué tens?

CECILIA

Tinc ja una bona casa.

ANTÓN

Ja tens casa?

CECILIA

Si.

ANTÓN

(*Cada vegada més extrenyat.*)
Pro qui te l'ha cercada?

CECILIA

Els senyors.

ANTÓN

Els matexos senyors?

CECILIA

Si... ells... el senyoret

ANTÓN

(*Esverat al sentir axiò.*)
¿Qué dius, el senyoret?

(*Ella baixa els ulls*).
Cecilia escolta
que'm temo que ta pensa el diable
ha trastornat. Qué no comprens criatura
que aquest jove t'atrau a Barcelona
amb eixa excusa amb l'intenció de perdret?
Qué no comprens que allí y un cop ja hagi
satisfet son desitj, abandonante
pagarà ta hermosura y jovenesa?

CECILIA

Vos pare aci tot ho veyeu molt negre
allà es diferent, ja sé jo les tresqueres
pera vencer els perills, puc anar sola.

ANTÓN

Però...

CECILIA

Es inútil pare, estic resolta.

ANTÓN,

(*Resolut.*

Doncs no, que tinc poder per gobernar-te
y d'aquesta casa no podràs sortir-ne
mentres jo visca, sents? que vaig jurar-ho
sobre la testa de ta mare morta.

CECILIA

(*Quadrants-hi y alçant la veu.*)

En va es que aixi parleu, ja tinc la roba
a punt, perque demà de matinada
el tren vull agafar.

ANTÓN,

(*fora de sí*)

Filla!

CECILIA,

(*molt decidida*)

Vos jur-ho
que rè m'ha de fer torcer... Que os pensavèu
potser qu'era nascuda per romandre
en mitg de quatre fustes junt la vía
veyent passar els trens, fent de guardessa?
Creyeu potser que jo'm consolaria
de deixar córre'ls jorns, matant les hores
d'ilusa joventut, sola com bestia?
Pensaveu per un casací retindrem
perque aprés un pagés groller m'esposi
y em faci mare de nombrosa colla
de nins esparrecats com nos mateixos.

ANTÓN,

(*desesperat*)

Prò tu sabs lo que't dius?

CECILIA

Que si ho sé pare?
y tant si ho se, no so jo com les altres
xicotes d'esta vila endormiscada
no'm plauen les ballades del diumenge
ni'ls saraus a la plaça. Ço que a elles
els fa tan goy dalit a mi'm fa rabia

(*apassionadissima*)

Somniat so belles coses, las besades
les vull dolçes y tendres, les caricies
desitjo de mans fines y amoroses.
!Vull l'amor ideal! y aci...

ANTÓN

Oh filla!

CECILIA

Qué'n saben de l'amor! Si ni'l coneixen!

ANTÓN

(*parlant per ell*)

Aci no hi veus amor?

CECILIA

(*pels altres*)

de betiola!
No vull més viure aixis, vull dur rics tratjos
de seda, de vellut, de robes fines
sense llaços ni cintes que'n el poble
els tenen com ses mès preciades gales

(*amb passió)*

Mon goig es dintre un cotxe passejar-me
divertirme per tot, aná'l teatre
fer dia de la nit y quan m'allití
que sia entre llençols, flonjos, de tela
no en jaços com aquet tan miserable.

ANTÓN

Prò ço...

CECILIA

Ço que are os dic tot ho haig de tin-
(dre
perque ell m'ho va jurar, m'ho va prometre
y are vos la mà al cor, diguenme pare
desprès del qu'heu sentit, si vostre filla
pot restar aci dins pera podrir-se
entre quatre parets de fusta vella

(*Pausa. Antón resta acleparat y ella prosse-gueix amb tó ferm.*)

So lluire y si'm quedés, fora una esclava,
re'm fa ço que dir puga qui'm conega,
de cert, se que may més no ha de mancarme
lo que jo vulla, sia lo que sia.

ANTÓN,

(*amb desesper*)

Verge del cel, sa mare era una santa
y jo, ¿ço estat dolent? Se qu'ets ma filla
y a l'ensemps dupto si vaig engendrartel...

(*amb gran fermesa.*)

No farás ço que dius!

CECILIA

Ho faré.

ANTÓN

Mira!

(*Desesperat agafa la tralla per pegarli*).
Primer ans que perduda te vull morta.

CECILIA

(*Reculant vers la porta diu plena d'ira.*).
Pare, no'm menaceu, no'm pegueu, sentiu?
deixeu la tralla qu'euga no soc.

ANTÓN

Mal llamp!

CECILIA

No probeu de pegarme que fugiré
abans qu'el braç baxeu!
(*Antón resta aclaparat deixant caure la tralla*).
So ja una dòna
vint anys tinc, se'l que'm faig, si alguna cosa
dolenta'm succeicix, sobré passarm-ho.

ANTÓN

Reira! contra'l pare aixi't rebeles?

CECILIA

No, que sou vos que aci voleu lligarme
y jo ma joventut la vull, qu'es meva.

ANTÓN

Recordat de ta mare!

CECILIA

Si la mare
va comformarse jo... jo no soc ella.

ANTÓN

Escolta'm filla meva de ma vida
escolta an'el teu pare.

CECILIA

No, dexeume!

ANTÓN

Oh! vina per favor, asseu-te, mirem.

CECILIA

Rès més vull qu'm dieu, sería inutil.

ANTÓN

Cecilia, que so vell no m'abandonis
pensa-t·ho, reflexiona, fes que vagin
el cap y el cor a l'hora.

CECILIA

(Volguent-lo convencer y amb gran apassionament).

Mireu pare,
vos que tan estimaveu a la mare
sabeu lo qu'es amor? doncs jo l'estimo,
l'estimo... més que a tot an aquet jove.

ANTÓN

No blasfemis!

CECILIA

Quant els senyors al poble
llogaren la torreta perque'l pobre
la salut recobies, per companyía
tenien solzament a vostre filla.
El simpatic malalt, les més plahentes
hores pasà segut voreta meva.
Jo li cantava cançonetes dolçes
rondalles del terrer y ell millorava,
prò per qué parlar més? Varem aymar-nos,
ens estimem y hem d'estimar-nos sempre.
Marxa avuy. Y jo aqui voleu que resti
lluny d'ell, del meu amor, que'm don la vida?
Ma vida es llà ont es ell, jo vull anar-hi.

ANTÓN

Tot lo que'm dius ja m'ho pensava filla,
prò el jove aquet es ric y amb tu casar-se
may ha pensat. Un cop t'hagi fet seva
et deixarà, no ho duptis.

CECILIA

Doncs anarmen
jo vull a Barcelona.

ANTÓN

Filla meva
creu, creume a mí, perque si te n'anessis
el pare amb desesper ja la tindría
per sempre més perduda a sa Cecilia.

CECILIA

(*Amb resolució extrema*).
Bè, bè, no se que dir-vos, es inutil,
resolta estic.

ANTÓN

(*Plantantseli al devant*).
Doncs jo tambè Cecilia.

CÉCILIA

(*Fora de si*).
Demà al mati amb el primer tren que passi
me'n anirè, Sentiu?

ANTÓN

(*Amb fermesa y solemnitat*).
Per Deu t'ho juro
d'aqui no sortiràs mentre jo visca
qe'honrada t'he criat y't vull honrada.

CECILIA

(*Cridant*).
Y si ja no ho fos?

ANTÓN

De qué? de...
(Entenent-ho).
Ah!
Va per tirarseli assobre).

CECILIA

(*Fugínt al veure que'l seu pare va per escan yarla*).
Pare!
pare, ah!
(*Ell l'agafa pel coll sense sebre que'es fa quan en el precis moment se sent el corn de l'altre guardia-via anunciant la vinguda del tren. Antón deixa anar a Cecilia que diu amb veu ronca y espahordida*).
El tren!

ANTÓN

(Deixant-se caure aclaparat sobre'l banc).
El tren!
(*Amb ulls extrvaiats diu veu baixa*).
Deshonrada!
(*Després alça'ls ulls y diu com si parles amb algú*).
Ja ho veus!... no hi puc fer rès!... ja està per (duda.
(*Pausa llarga*).

CECILIA

(*Al veure que l'Antón no's mou comènsa a despec[illegible]entarse*).
Pare... el tren vè... serà aquí diutre uns mi- (nuts).

ANTÓN

(Sense sentir-la diu com en desvarì).
Tot es finit!

CECILIA

(*Cridant-li*).

Pare, no sentiu? ve'l tren!

ANTÓN

(*Com per esma comensa a arreglar el fanal que encén amb mà tremula tot dient amb veu baixa.*

Deshonrada!

(*Xiulet fort det tren*)

CECILIA

(*Espantada el sotraqueja amb por de que no hi sia a temps*).

Pare, el tren passa pel disc!

ANTÓN

(*Mentres la seva filla'l aguanta neguitosa l'Antón s'aixeca, es posa la gorra y agafa la banderola, el corn y el fanal. Dupta una estona com lluytant amb ell meteix, fins que's llança resoltament a fora la cabana dient.*

Per deber. (*Comensa a oirse el soroll del tren que s'apropa y Antón desde fora se sent com toca'l corn, pausa llarga y enguniosa.*

CECILIA

(*Al veure que'l seu pare ja ha sortit fa un sospir de satisfacció y s'aseu al banc.*

Desde que s'ha indicat el soroll del tren va augmentant fins que representa que possa junt a la barraca per quines porta y finestra entra lleu resplandor vermellosa.

Després el soroll va minvant fins qu'es pert del tot. Pausa. Ella mira de regull cap a la porta y al veure que'l seu pare encare no entra s'alça atansantsi pero sense arrivari.

Pare!

No obtenint resposta va a la mateixa porta y amb veu tremolosa repeteix.

Pare!

Presentint quelcom surt a fora y se sent com crida horroritzada.

Pare! Pare!

Entra de sopte amb el rostre desincaixat com qui ha vist una horrenda vissió y fent un crit llarc y esgarrifós cau extesa a terra.

TELO RAPIT

Preu: Una pesetas - *Núm. 100*